

предмет повеље

НОВА ГЕНЕРАЦИЈА ПОЉСКИХ ПЕСНИКА

Александар Шаранац

ПРИЛИКА ЗА ДОБАР СТАРТ

Преломни тренутак за нову генерацију пољских песника свакако је 1986. година, када је група аутора, предвођена песником Робертом Текелијем, у једном поткровљу у Кракову основала часопис чудног назива: *бруЛион или ѿисмо носом*. Часопис је излазио четири пута годишње, и имао је необичну историју, честе преокрете у концепцији и тематици. Тако је првих осам бројева објављено као самиздат и дистрибуирано подземним каналима, како би се избегла критика тада још јаким комунистичких власти.

Читајући 1989. године девети, односно први легални број *бруЛиона*, новинар часописа *Свеи* прокоментарисао га је на следећи начин: „Пренеражавајуће брбљање француског лудака, уз то и некрофила, акт силовања спојен са убиством свештеника, десакрализација олтара, одвратна окрутност и фасцинација фекалијама спајају се у монструозним описима из којих не може да се цитира чак ни мали одломак. (...) Све то, и многе друге атракције чекају читаоца „независног” часописа *бруЛион*, чији већ девети број вредно пуни неколико поприлично непознатих, али сигурно веома храбрих омладинаца. Они су већ раније на себе скренули пажњу ароганцијом и програмским nihilизмом, али сада су ипак прешли границу, до које могу да буду толерисани неодговорни поступци.” Са друге стране, Збигњев Бјењковски је о часопису написао: „Читам дакле *бруЛион*, најмеродавнији и истовремено најрепрезентативнији књижевни часопис данашњице. (...) Он претпоставља

скицирање, недодефинисаност, неспремност, управо брулионост. Реализује Гомбровичевски програм незрелости. Незрелости себе у незрелом, неспремном за живот у свету. Тотални фердидуркизам. Недоумица, момачки живот као закон стила и мишљења. Авантуристичко подсмевање и скандал као смисао постојања. Браво, нечега оваквог одавно, а можда у оволикој мери и никада није било. (...) Овај текст није плаћена реклама периодике. То је врисак одушевљене душе”.

Као образац пољске културе осамдесетих година узимале су се Хербертове песме „Порука Господина Когита”, и „Снага укуса”. Након тих песама пољска култура је могла само да брани колективну слободу и да се бори против зла, које је изједначавано са тоталитарном Аждајом. Уметност је подлегла идеологизацији. Личност појединачног човека потиснута је зарад општег добра. А онда су дошли аутори *бруЛиона*, и викнули: „Губите се!” *БруЛион* је насупрот друштвеној лирици и прози поставио лично стваралаштво, које додирује обичне ствари. Био је то 1989. године велики бунт, и нико није питао да ли су публицистичке декларације довољне стваралаштву. Часопис је оглашавао грађанску истину, корелацију етике и естетике, омаловажавао је културне хијерархије.

Користећи Фројдов језик, *бруЛион* је 1989. године „убио” оца – Херберта (наравно, као култни лик, не као особу) и „силовао” мајку – Литературу (или је бар покушао да то учини). У моду је ушло читање Кавафијеве песме „Очекујући варваре”. Зато је прва песничка антологија *бруЛиона* и имала нешто измењени назив „Варвари су прошли”. Бесној омладини је сигурно помогло то да су били свесни греха, елити је било апсолутно јасно да се дуготрајно ангажовање културе у друштвена питања за ту културу завршило трагично. Сви су се 1989. плашили промене, некакве револуције, која ће са површине земље да одува мумифициране посмртне остатке Независне Културе која је пала заједно са комунизмом против кога се борила. Аутори *бруЛиона* су то једва чекали.

Али свака револуција је на крају осуђена на неуспех, тако да ни револуција *бруЛиона* није у томе била изузетак. Средином деведесетих година часопис је за извесно време престао да излази, а његова формула се исцрпела. Пољска је прешла одређени праг промена у култури и мало кога су још увек интересовали стварни или измишљени скандали у тој области. Часопис се крајем осамдесетих година сусрео са провинцијализованим друштвом у Пољској, и зато је могао да на себе скрене пажњу бескрупулозношћу. Средином деведесетих година, сви су били уморни од бруЛиона, чак и његови аутори. Они талентованији прешли су брзо у часописе главног тока, какав је на пример *Време културе*. *БруЛион* се временом све више удаљава од литературе, а приближавао друштвеним питањима. Коначно, након промене животних погледа његовог творца и главног уредника Роберта Теке-

лија, часопис је почео да се са анархистичких позиција премешта ка конзервативизму и католичанству, што је довело до распада редакције и гашења публикације 1999. године.

Наравно, и ако није у потпуности успео у својим намерама, овај часопис оставио је дубок траг у савременој пољској литератури. Како је то у једном интервјуу објаснио песник Кшиштоф Јаворски, они најталентованији представници генерације *бруЛиона* успели су да „пронађу златну средину између стварне промене у књижевности, и њене примене у животу”. Најзначајнији успех *бруЛиона* свакако је било то што је пружио одличан старт читавој једној генерацији пољских песника, међу којима се налазе и у овом избору заступљени аутори.